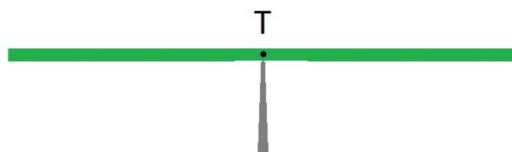

Državno natjecanje iz fizike, 28.-29. travnja 2021.

Rješenje eksperimentalnog zadatka – 2. razred, rješenje

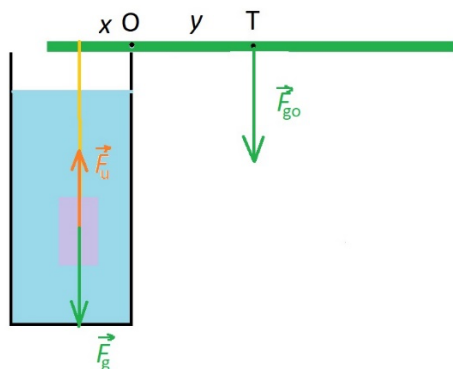
Prvo jednostavnim pokusom odredimo i zabilježimo položaj težišta olovke T (odredimo gdje treba poduprijeti olovku da bude u ravnoteži na način kao što prikazuje slika 1.)

slika 1

(1 bod)

Zatim pomoću konca objesimo gumicu na olovku. Uravnotežimo olovku dok je gumica uronjena u vodu (slika 2), gdje na nju djeluje sila teža F_g i sila uzgona F_u . Pri tome kao oslonac služi rub čaše s vodom. Izmjerimo udaljenosti objesišta gumice x i težišta olovke y od oslonca O dok je olovka u ravnoteži.

slika 2

(2 boda)

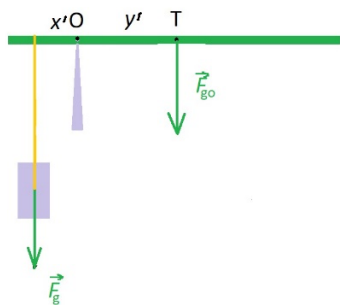
Prema zakonu poluge vrijedi:

$$(F_g - F_u)x = F_{go}y \Rightarrow (mg - \rho_v gV)x = m_o g y$$

Ovdje je $F_{go} = m_o g$ sila teža koja djeluje na olovku u njezinom težištu, $\rho_v = 1000 \text{ kg/m}^3$ gustoća vode, $g = 9,81 \text{ m/s}^2$ akceleracija slobodnog pada, m masa gumice, V je volumen gumice, a m_o masa olovke koju trebamo odrediti.

$$\text{Sređivanjem, dobije se: } mx - \rho_v Vx = m_o y \quad (1) \quad (3 \text{ boda})$$

Budući da nam je i masa gumice m nepoznata, nju ćemo izraziti preko mase olovke uravnoteživanjem obješene gumice na olovku u zraku. Pri tome kao oslonac može poslužiti ravnalo koje pridržavamo jednom rukom (slika 3). Izmjerimo udaljenosti objesišta gumice x' i težišta štapa y' od oslonca O. Pomoću zakona poluge možemo izraziti masu gumice:

slika 3

(2 boda)

$$F_g x' = F_{g0} y' \Rightarrow m = m_0 \frac{y'}{x'} \quad (2)$$

(2 boda)

Povezivanjem jednačbi (1) i (2) konačno dobivamo:

$$m_0 = \frac{\rho_v V x x'}{y' x - y x'} \quad (3 \text{ boda})$$

Volumen gumice V možemo odrediti uranjanjem gumice u vodu i mjerenjem koliko se razina vode podigne u čaši ili direktnim mjerenjem dimenzija gumice ako je pravilnog oblika. (1 bod)

Znači, mjerit ćemo x , y , x' , y' , i V , podatke prikazati tabelarno i pomoću zadnje jednačbe odrediti masu olovke.

Tablica

Br. mj.	x / cm	y / cm	x' / cm	y' / cm	V / cm ³	m_0 / kg	Δm_0 / kg

(10 bodova)

Srednja vrijednost: $\overline{m_0} =$

(1 bod)

Maksimalna apsolutna pogreška: $|\Delta m_{\text{omax}}| =$

(2 boda)

Relativna pogreška: $r = \frac{|\Delta m_{\text{omax}}|}{\overline{m_0}} \cdot 100 \% =$

(1 bod)

Rezultat: $m_0 = \overline{m_0} \pm |\Delta m_{\text{omax}}|$

(2 boda)